

Vraag- en kansenanalyse flexwonen; deelrapport 1A

Verkenning huisvestingsbehoefte voor arbeidsmigranten in Drenthe

opdrachtgever:	Provincie Drenthe
opdrachtnemer:	Expertisecentrum Flexwonen
auteur:	Johan van der Craats / Wim Reedijk
datum:	28 september 2021

Inhoudsopgave

1. Aanpak van de verkenning	2
2. Aantal werkzame arbeidsmigranten in Drenthe	4
2.1 Aantal werkzame arbeidsmigranten ingezet door onderzochte uitzendbureaus	4
2.2 Aantal arbeidsmigranten in (directe) dienst bij Drentse werkgevers	6
2.3 Totaal aantal werkzame arbeidsmigranten in Drenthe	6
3. Aantal woonachtige arbeidsmigranten in Drenthe	8
4. Huisvesting en huisvestingsbehoefte in Drenthe	10
4.1 Resultaten bij uitzendbureaus	10
4.2 Resultaten bij huisvesters	11
4.3 Huisvestingsbehoefte in Drenthe	11
4.4 Behoefte aan flexwonen voor arbeidsmigranten	12
5. Conclusies en aanbevelingen	15
 Onderzoek verantwoording	 16

1. Aanpak van de verkenning

In de provincie Drenthe is een verkenning uitgevoerd om meer zicht te krijgen op het aantal arbeidsmigranten dat bij bedrijven in de provincie aan de slag is en op de huisvestingsbehoefte die daar mee samenhangt. Arbeidsmigratie is een dynamisch en fluïde verschijnsel. Bedrijven groeien en krimpen. Projecten worden opgestart en afgerond. Arbeidsmigranten komen en gaan. Geen enkel onderzoek kan daarom antwoord geven op de exacte aantallen in gemeenten werkzame arbeidsmigranten en de daarmee samenhangende woonbehoefte. De werkelijkheid haalt ons immers steeds weer in. Dit onderzoek wil daarom meer zicht bieden op de aard en omvang van het vraagstuk en handvatten bieden hoe ermee om te gaan.

Er is nog een reden waarom we het exacte aantal woonachtige en werkzame arbeidsmigranten niet in beeld krijgen. Dat heeft ermee te maken dat de bestaande registratiebronnen - als de Basisregistratie Personen (BRP)- een beperkt beeld geven van de totale populatie arbeidsmigranten. Veel arbeidsmigranten *hoeven* zich niet in te schrijven in de Basisregistratie Personen (BRP) omdat zij hier korter dan vier maanden aaneengesloten verblijven¹. Andere arbeidsmigranten *mogen* zich niet inschrijven omdat hun werkgever/huisvester liever onder de radar opereert of omdat de gemeente dat niet toestaat. Bestaande registratie(s) geven altijd een beperkt beeld van de werkelijkheid. Mede om deze reden adviseerde het aanjaagteam bescherming arbeidsmigranten onder leiding van Emile Roemer dan ook om de registratie van arbeidsmigranten te verbeteren.

Om toch tot een betrouwbare schatting te komen van het aantal woonachtige en werkzame arbeidsmigranten, hebben we meerdere bronnen nodig. In deze verkenning gebruiken we de eerder genoemde gemeentelijke BRP. Deze geeft wel een indicatie van het aantal in de gemeente *woonachtige* arbeidsmigranten. Voor een beeld van het aantal *werkzame* arbeidsmigranten moeten we te rade gaan bij marktpartijen. Zij werven immers actief arbeidsmigranten uit andere Europese herkomstlanden om in Drenthe aan de slag te gaan.

In de praktijk blijkt het verkrijgen van informatie over de mate waarin werkgevers gebruik maken van de inzet van arbeidsmigranten zeer lastig. Werkgevers willen soms niet geassocieerd worden met de inzet van arbeidsmigranten, noemen het bedrijfsgevoelige informatie, zijn beducht voor wat er met de verstrekte informatie gebeurt of schuiven de verantwoordelijkheid door naar ingeschakelde uitzendbureaus. In vergelijkbaar onderzoek in de stadsregio Rotterdam bleek de respons van een schriftelijke enquête slechts 14% waarbij er een forse oververtegenwoordiging was van bedrijven die geen arbeidsmigranten inzetten. De ervaringen met telefonisch onderzoek zijn eveneens ongunstig. De bereidheid om aan daar aan mee te werken is zeer beperkt, vanwege de eerder genoemde redenen. Een ander probleem is het gericht benaderen van Drentse bedrijven: er is geen enkel zicht op ondernemers die arbeidsmigranten inzetten. En Drenthe telt niet alleen al zo'n 500 bedrijven van 30 werknemers of meer. Er zijn ook 2.760 (CBS, 2020) agrarische bedrijven actief. Van deze laatste categorie bedrijven is bekend dat er relatief veel arbeidsmigranten werken.

Uitzendbureaus

Aangezien het vrijwel onmogelijk is om goede informatie in te winnen bij werkgevers, hebben we tijdens deze verkenning onze focus gericht op uitzendbureaus. De reden ervoor is dat zij een prominente rol spelen in de arbeidsvoorziening van arbeidsmigranten. Uitzendbureaus kunnen worden gezien als de 'hofleveranciers' van arbeidsmigranten en hebben doorgaans een goed beeld van ontwikkelingen in de markt. Naast de lokale uitzendbureaus zijn ook landelijk of regionaal werkende uitzendbureaus benaderd waarvan bekend is dat zij in de regio werkzaam zijn. We hebben tijdens een telefonische enquête 225 uitzendbureaus geïnterviewd. Vragen die daarbij centraal stonden waren:

- Heeft uw organisatie arbeidsmigranten in Drenthe aan het werk en zo ja, hoeveel?
- Is er voor deze mensen behoefte aan huisvesting en zo ja in welke mate?
- Bij beide vragen is ook geïnformeerd naar de verwachting voor de nabije toekomst.

¹ Zie ook Wanneer moet ik mij in de Basisregistratie Personen (BRP) laten inschrijven als ingezetene? [Bron>](#)

Er is bewust gekozen voor een open vraagstelling en er is waar mogelijk doorgevraagd. Dit om te voorkomen dat zij 'dichtklappen' en geen of geen juiste informatie meer geven. De vragen zijn geïntroduceerd met de mededeling dat de provincie Drenthe en inliggende gemeenten behoefte hebben aan meer zicht op de aantallen werkzame arbeidsmigranten en de daarmee samenhangende huisvestingsbehoefte.

Het is van belang te realiseren dat niet met alle uitzendbureaus gesproken is. Een deel van de in Drenthe actieve uitzenders is immers ook in omliggende provincies gevestigd. Dat staat nog los van de vraag of de gesproken uitzendbureaus het achterste van hun tong hebben laten zien. Daarnaast hebben we de focus gericht op het bevragen van professionele -veelal landelijk actieve- huisvesters. Lokale en regionale huisvestingsaanbieders zoals parkeigenaren en particuliere verhuurders hebben we vanwege de beschikbare tijd en middelen buiten beschouwing gelaten.

Definitie arbeidsmigrant

Verschillende bronnen hanteren nagenoeg ieder een eigen definitie van het begrip 'arbeidsmigrant'. In dit onderzoek naar de behoefte aan huisvesting voor arbeidsmigranten, speelt de factor betaalbaarheid van vormen van logies en shortstay een belangrijke rol. Om deze reden is er behoefte om vooral zicht te krijgen op de groep arbeidsmigranten, die een beperkt inkomen geniet en afkomstig is uit een ander Europees herkomstland. Onderzoekbureau Decisio hanteert een definitie die hier op aansluit en die we in dit onderzoek zoveel mogelijk overnemen. 'Arbeidsmigranten zijn economisch actieve internationals, met een inkomen tot €35.000,-- per jaar, die in Nederland arbeid in loondienst verrichtten'. Hiermee wordt onderscheid gemaakt met de groep kenniswerkers c.q. expats, die zich met een gemiddeld hoger inkomen richten op een ander segment van de woningmarkt.

2. Aantal werkzame arbeidsmigranten in Drenthe

In veel economische sectoren, hebben werkgevers behoefte aan extra personele capaciteit. Aangezien zij die onvoldoende kunnen vinden, maken ze gebruik van de inzet van arbeidsmigranten. Een aanzienlijk deel van deze arbeidsmigranten wordt 'geleverd' door uitzendbureaus die door werkgevers worden ingeschakeld. Aangezien deze zo'n bijzondere rol vervullen bij het bemiddelen en huisvesten van arbeidsmigranten, worden in het navolgende uitzendbureaus en werkgevers onderscheiden².

2.1 Aantal werkzame arbeidsmigranten ingezet door uitzendbureaus

Om meer zicht te krijgen op het aantal in Drenthe werkzame arbeidsmigranten, hebben we in totaal 225 uitzendbureaus benaderd. Hiervan bleken 41 uitzendbureaus actief te zijn in Drenthe en te bemiddelen bij de inzet van buitenlandse arbeidskrachten (zie ook bijlage). Onderstaande tabel geeft per gemeente het aantal ingezette arbeidsmigranten door uitzendbureaus weer:

Tabel 1: Aantal door uitzendbureaus uit de onderzoeksgroep bemiddelde arbeidsmigranten naar Drentse gemeente, 2021 (momentopname ten tijde van het onderzoek)

gemeente	aantal ingezet arbeidsmigranten
Aa en Hunze	160
Assen	91
Borger-Odoorn	0
Coevorden	6
Emmen	745
Hoogeveen	521
Meppel	209
Midden-Drenthe	48
Noordenveld	0
Tynaarlo	0
Westerveld	21
De Wolden	80
Totaal Drenthe	1.881

Veruit de meeste arbeidsmigranten worden bemiddeld naar de gemeenten Emmen en Hoogeveen: twee derde van alle in Drenthe bemiddelde arbeidsmigranten wordt bemiddeld naar een van deze twee gemeenten. Andere gemeenten waar werkgevers relatief veel behoefte aan bemiddeling van arbeidsmigranten door uitzenders hebben, zijn Meppel en Aa en Hunze. Opvallend is dat er 3 gemeenten zijn waar op dit moment geen arbeidsmigranten naar toe worden bemiddeld namelijk Borger-Odoorn, Noordenveld en Tynaarlo.

De uitzendbureaus geven aan gedurende het jaar 1.526 - 2.090 arbeidsmigranten te bemiddelen naar werkgevers in Drentse gemeenten. Deze bandbreedte kan worden verklaard doordat bijna de helft van de uitzendbureaus aangeeft dat het ingezette volume gedurende het jaar (sterk) varieert. Voor een groot deel heeft dat betrekking op werk in de agrarische sector, dat veelal seizoensgebonden is. Maar het kan ook gaan om projectmatige bemiddeling naar bouw of techniek. In de productie en logistiek is de inzet van arbeidsmigranten over het algemeen genomen vaker jaarrond.

Het is goed te realiseren dat de opgenomen bandbreedte van naar Drentse gemeenten bemiddelde arbeidsmigranten dynamisch is. Immers, bedrijven groeien en krimpen en nieuwe projecten worden gestart en afgerond. De behoefte aan inzet van arbeidsmigranten hangt daarmee nauw samen. Zo verwachtte een van de uitzendbureaus op korte termijn groen licht voor een 'klus' in Hoogeveen waarbij 120-150 arbeidsmigranten

² Overigens zijn uitzendbureaus feitelijk ook werkgevers.

nodig zijn. Deze cijfers zijn niet verdisconteerd in bovenstaande tabel maar geven wel aan dat de bandbreedte snel kan veranderen.

De duur van de inzet van arbeidsmigranten bij werkgevers ('inleners') is divers. De meeste uitzendbureaus geven dan ook aan hier geen algemene uitspraken over te kunnen doen. Het kan gaan om klussen van enkele dagen. Maar ook over projecten die zich uitstrekken over meerdere jaren.

Totaal aantal werkzame arbeidsmigranten ingezet door uitzendbureaus

Het is aannemelijk het daadwerkelijk door uitzendbureaus ingezette aantal arbeidsmigranten ondanks de intensieve research hoger is dan de aangegeven bandbreedte van 1.526 - 2.090 arbeidsmigranten. Daarvoor zijn enkele redenen te noemen:

- Het is niet gelukt contact te leggen met 18 uitzendbureaus
- Het is aannemelijk dat in omliggende provincies uitzendbureaus zijn gevestigd die in Drenthe actief zijn maar in dit onderzoek niet in beeld zijn gekomen.

We schatten dat hierdoor³ het volume van circa 10 uitzendbureaus niet in beeld is gekomen. Dat staat gelijk aan (10/41 is) een kwart van de bandbreedte van 1.526 - 2.090. Dan zou het totale volume door uitzendbureaus naar Drentse werkgevers ingezette arbeidsmigranten tussen de 1.898 en 2.600 liggen.

Verwachte ontwikkeling

We hebben de uitzendbureaus ook gevraagd naar de toekomstige verwachtingen. De meesten geven aan het moeilijk te vinden een jaar vooruit te kijken. De onzekerheid over het verdere verloop van de coronapandemie maakt dat nog eens extra lastig. Daarnaast benadrukken verschillende uitzendbureaus dat het door de ontgroening en vergrijzing steeds lastiger wordt lokaal en regionaal voldoende arbeidspotentieel te vinden. Het Trendbureau Drenthe⁴ herkent die ontwikkeling: het aandeel jongeren in de bevolking is ongeveer gelijk aan de situatie voor heel Nederland, maar het aantal ouderen is aanzienlijk hoger. Daarnaast geven enkele uitzendbureaus aan dat eventuele groei direct samenhangt met de beschikbaarheid van voldoende huisvesting. Als die er niet is, kunnen zij niet voorzien in de vraag van werkgevers. Voor 2022 komt het volgende beeld naar voren:

Tabel 2: Groeiverwachting van in Drenthe actieve uitzendbureaus over het aantal door hun bemiddeld arbeidsmigranten tot 2022

Verwachte ontwikkeling	aantal keren genoemd	procent
afname	1	3
stabiel	7	17
toename	21	51
weet niet/onzeker	12	29
<i>totaal</i>	<i>41</i>	<i>100</i>

Iets meer dan de helft van de uitzendbureaus verwacht een toegenomen behoefte aan arbeidsmigranten. Daarnaast weet bijna een derde van de uitzendbureaus niet of er meer of minder arbeidsmigranten te verwachten zijn of is er onzeker over.

Van de ondervraagde uitzendbureaus die een toename verwachten in het aantal naar Drenthe bemiddelde arbeidsmigranten, konden er 13 hun groei ook kwantificeren. Hun gezamenlijk volume groeit in de periode

³ Als we aannemen dat:

- in ieder van de drie omliggende provincies nog eens 2 uitzendbureaus actief zijn die ook arbeidsmigranten naar Drenthe uitzenden, zijn dat in totaal 6 'onzichtbare' uitzendbureaus.
- van de 18 in Drenthe gevestigde uitzendbureaus, die we niet konden bereiken, $(41/207 \cdot 100 =)$ 20% arbeidsmigranten bemiddelt, dan hebben nog eens 4 'onzichtbare' uitzendbureaus

⁴ Bron: Trendbureau Drenthe: <https://trendbureaudrenthe.nl/leeftijd/bevolking/>

2021-2022 van 988 - 1.317 arbeidsmigranten in 2021 naar 2.094- 2.174 in 2022. Dat is een groei van 81%. Het is daarmee zeer waarschijnlijk dat de behoefte aan inzet van arbeidsmigranten door Drentse ondernemingen verder zal toenemen. Een verklaring voor deze forse groeiverwachting is waarschijnlijk gelegen in de algemene verwachting dat de economie na de coronacrisis sterk zal aantrekken; de rem van de afgelopen jaren gaat er af. Daarnaast zet de ontgroening en vergrijzing verder door waardoor het nòg lastiger wordt de arbeidsbehoefte lokaal/regionaal in te vullen.

Economische sectoren

We hebben de uitzendbureaus ook gevraagd naar de sectoren waar de behoefte aan de inzet van arbeidsmigranten aanwezig is. Het aantal keren dat een economische sector genoemd is:

- techniek: 13 x
- productie: 13x
- logistiek: 9x
- agrarisch: 9x
- bouw 8x
- groenvoorziening 1x
- transport 1x

Arbeidsmigranten vinden hoofdzakelijk hun weg in de techniek, productie, logistiek, de agrarische sector en bouw. Ondernemers in deze sectoren geven dan ook regelmatig aan onvoldoende uit de voeten te kunnen met het lokaal en regionaal beschikbare arbeidsaanbod. Enkele quotes: 'Arbeidsmigranten zijn hard noodzakelijk: er zijn simpelweg geen mensen te vinden.' 'We kunnen niet om de inzet van arbeidsmigranten heen want Drenthe vergrijsst'. 'Voor het werk dat arbeidsmigranten doen halen de meeste Nederlanders hun neus op'. Mede met het oog op de vergrijzing verwachten uitzendbureaus een toename van de inzet door arbeidsmigranten. Een recent onderzoek van de brancheorganisaties van uitzenders ABU en NBBU geeft een beeld van de inzet van arbeidsmigranten in de verschillende sectoren. Dat kan echter per provincie afwijken.⁵

2.2 Aantal arbeidsmigranten in (directe) dienst bij Drentse werkgevers

Arbeidsmigranten worden door Drentse werkgevers vaak ingeleend via uitzendbureaus, maar dat is zeker niet altijd het geval. Soms komen arbeidsmigranten na gebleken geschiktheid direct -dus zonder tussenkomst van het uitzendbureau- in dienst bij de werkgever. Of worden ze op andere wijze door werkgevers gerekruteerd.

Om beter zicht te krijgen op de inzet van arbeidsmigranten door Drentse werkgevers, sluiten we aan bij het onderzoek 'De economische waarde van arbeidsmigranten uit Midden- en Oost-Europa voor Nederland (SEO, 2018). Daaruit blijkt dat 51% van de arbeidsmigranten in Nederland aan het werk is zonder tussenkomst van een uitzendbureau. Ook het onderzoek 'Arbeidsmigranten in Nederland: de cijfers' komt op datzelfde percentage. Er is geen specifieke informatie beschikbaar over die verhouding in Drenthe, maar er zijn ook geen aanwijzingen dat het daar zou afwijken van het landelijke beeld. Als we deze cijfers naar Drenthe vertalen, betekent dat er tussen 1.975 en 2.706 arbeidsmigranten in dienst zijn bij Drentse werkgevers (dus zonder tussenkomst van een uitzendbureau).

2.3 Totaal aantal werkzame arbeidsmigranten in Drenthe

Nu we zicht hebben op het volume arbeidsmigranten dat door uitzendbureaus wordt uitgeleend (paragraaf 2.1) en direct bij werkgevers in dienst is (2.2), kunnen we het totale volume aan inzette arbeidsmigranten bepalen.

⁵ [Arbeidsmigranten in Nederland: de cijfers](#)

Tabel 3: Totaal aantal in Drenthe werkzame arbeidsmigranten met en zonder tussenkomst van uitzendbureaus actief bij Drentse werkgevers

arbeidsmigranten ingezet door	minimaal	maximaal	procent
uitzendbureaus	1.898	2.600	49%
werkgevers	1.975	2.706	51%
<i>totaal</i>	<i>3.873</i>	<i>5.306</i>	<i>100%</i>

Op basis van het voorgaande kunnen we dus stellen dat het aantal in Drenthe werkzame arbeidsmigranten tussen de 3.900 en 5.300 kan worden bepaald. Uitgesplitst naar Drentse gemeenten ziet de bandbreedte van het aantal aldaar werkzame arbeidsmigranten er als volgt uit:

Tabel 4: Totaal aantal werkzame arbeidsmigranten in Drentse gemeenten

gemeente	minimaal	maximaal
Aa en Hunze	329	451
Assen	187	257
Borger-Odoorn*	beperkt aantal	beperkt aantal
Coevorden*	12	17
Emmen	1.534	2.102
Hoogeveen	1.073	1.470
Meppel	430	590
Midden-Drenthe	99	135
Noordenveld*	beperkt aantal	beperkt aantal
Tynaarlo*	beperkt aantal	beperkt aantal
Westerveld	43	59
De Wolden	165	226
<i>totaal Drenthe</i>	<i>3.873</i>	<i>5.306</i>

* de cijfers voor Borger-Odoorn, Coevorden, Noordenveld en Tynaarlo zijn sterk vertekend doordat geen informatie beschikbaar is over de vele arbeidsmigranten die rechtstreeks bij agrarische werkgevers in dienst zijn.

Uit bovenstaande tabel kan worden geconcludeerd dat de meeste arbeidsmigranten in Drenthe werkzaam zijn in de gemeenten Emmen en Hoogeveen. Tweederde van alle in de provincie actieve arbeidsmigranten is in een van deze twee gemeenten werkzaam. Aan de andere kant van het spectrum zien we dat er in Borger-Odoorn, Noordenveld en Tynaarlo op basis van het onderzoek onder uitzendbureaus (zie tabel 1) geen enkele arbeidsmigrant werkzaam is. Dat is zeer onwaarschijnlijk omdat deze gemeenten veel agrarische ondernemers tellen (resp. 236, 167 en 115, CBS, 2020). En in de agrarische sector zijn vaak arbeidsmigranten werkzaam. De uitzendbureaus bemiddelen weinig mensen naar (agrarische) werkgevers in deze gemeenten, maar het is zeer waarschijnlijk dat er mensen rechtstreeks in dienst zijn van werkgevers. Ook in Coevorden lijkt dat het geval.

Conclusies over werkzame arbeidsmigranten in Drenthe:

- Het totaal aantal door uitzendbureaus naar Drentse werkgevers bemiddelde arbeidsmigranten bedraagt tussen de 1.898 en 2.600;
- De meeste arbeidsmigranten worden bemiddeld naar de gemeenten Emmen en Hoogeveen. De minste naar Borger-Odoorn, Noordenveld en Tynaarlo;
- Uitzendbureaus verwachten een groei van het aantal te bemiddelen arbeidsmigranten;
- Arbeidsmigranten vinden hoofdzakelijk hun weg in de techniek, productie, logistiek, de agrarische sector en bouw;
- 51% van alle Drentse arbeidsmigranten is zonder tussenkomst van een uitzendbureau bij een werkgever aan de slag. In totaal zijn er tussen de 3.900 en 5.300 arbeidsmigranten in Drenthe werkzaam.

3. Aantal woonachtige arbeidsmigranten in Drenthe

In het vorige hoofdstuk gingen we in op de vraag hoeveel arbeidsmigranten er in de Drentse gemeenten *werken*. In dit hoofdstuk onderzoeken we de vraag hoeveel er in de Drentse gemeenten *wonen*. Die vraag is niet zomaar te beantwoorden aangezien een adequate registratie ontbreekt. Om deze reden maken we in deze paragraaf een analyse van de gemeentelijke BRP (Basisregistratie Personen).

Registratie in de gemeentelijke BRP

Een belangrijke bron die een eerste indicatie geeft van het aantal in de Drentse gemeenten verblijvende EU-arbeidsmigranten, is de BRP. In principe is iemand die voor een periode van 4 maanden of langer in Nederland verblijf zal houden, een ingezetene. Elke ingezetene is verplicht zich in te schrijven in de basisregistratie van zijn of haar woonplaats. Met behulp van CBS-gegevens hebben we een overzicht gemaakt van het aantal bij de Drentse gemeenten ingeschreven mensen met een andere Europese nationaliteit dan de Nederlandse in de leeftijdsgroep van 15 tot 65 jaar. Kinderen zijn daar dus buiten gehouden. In deze populatie kunnen mogelijk nog enkele mensen zitten die in Nederland een studie volgen, maar omdat er in Drenthe geen WO-instelling is en er alleen in Emmen een HBO-instelling gevestigd is die mogelijk internationale studenten aantrekt, zal dat aantal zeer beperkt zijn. Zie tabel 5:

Tabel 5: Aantal in de BRP ingeschreven personen (15-65 jaar) met een andere Europese nationaliteit dan de Nederlandse naar Drentse gemeente, 2018-2020

gemeente	2018	2019	2020
Aa en Hunze	122	124	121
Assen	412	417	468
Borger-Odoorn	91	96	88
Coevorden	153	173	179
Emmen	842	885	900
Hoogeveen	358	401	466
Meppel	245	266	338
Midden-Drenthe	116	151	176
Noordenveld	116	126	123
Tynaarlo	154	158	152
Westerveld	74	81	77
De Wolden	94	109	106
<i>totaal</i>	<i>2.777</i>	<i>2.987</i>	<i>3.194</i>

Een eerste conclusie die we kunnen trekken is dat arbeidsmigranten in alle 12 Drentse gemeenten wonen⁶. De meesten wonen in Emmen, gevolgd door Assen en Hoogeveen. De gemeenten Westerveld en Borger-Odoorn kennen de laagste aantallen. Verder zien we dat de populatie in Drenthe woonachtige, ingeschreven arbeidsmigranten over de periode 2018 - 2020 met 15% is gegroeid. Er zijn landelijk geen aanwijzingen dat het percentage van de inschrijvingen is toegenomen. Daarom kunnen we de conclusie trekken dat het aantal arbeidsmigranten met die 15% is gegroeid. Belangrijke kanttekening daarbij is dat de groeipercentages per gemeente sterk kunnen variëren. Zo hebben de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn en Tynaarlo te maken met lichte krimp (tussen 1 en 3 %) en zijn Meppel en Midden-Drenthe gemeenten met een sterkere groei (van resp. 38 en 51%) van het aantal woonachtige arbeidsmigranten.

⁶ Op basis van voorliggende gegevens kunnen geen uitspraken worden gedaan of we het hier hebben over short-mid- of longstay-arbeidsmigranten. Het is echter aannemelijk dat m.n. die arbeidsmigranten staan ingeschreven, die hier langer verblijven c.q. mid- en longstay arbeidsmigranten. Zie ook paragraaf 4.4.

De daadwerkelijke populatie arbeidsmigranten in Drenthe woonachtige arbeidsmigranten is aanzienlijk groter. Onlangs concludeerde het Aanjaagteam Bescherming Arbeidsmigranten⁷ dat de gemeentelijke registratie van arbeidsmigranten ver onder de maat is. Dat is geen diskwalificatie van de afdelingen Burgerbevolking, maar van de systematiek van de BRP. Die is niet goed toegesneden op de grote instroom van een 'fluïde groep'.

Hoewel de primaire verantwoordelijkheid voor inschrijving in de BRP bij de 'ingezetene' ligt, is het voor arbeidsmigranten vaak niet duidelijk dat inschrijving -bij een voorgenomen verblijf langer dan 4 maanden- een wettelijke verplichting is. Ook is het vaak niet helder voor arbeidsmigranten wat de consequenties van inschrijving zijn. 'Moet ik b.v. dan naast mijn thuisland ook in Nederland motorrijtuigenbelasting betalen?' Er zijn ook situaties bekend waarin arbeidsmigranten zich niet mogen inschrijven van hun werkgever of huisvester. Tenslotte zijn er ook gemeenten die inschrijving weigeren omdat zij niet weten hoe hier mee om te gaan. Of en in welke mate dat in Drenthe ook het geval is, is niet onderzocht.

Uit andere onderzoeken komt ook het beeld naar voren dat arbeidsmigranten vaak beperkt zijn geregistreerd. Zo blijkt uit onderzoek in de gemeente Dronten dat 33% van de buitenlandse werknemers geregistreerd staat. In een vergelijkbaar onderzoek in de Stadsregio Rotterdam blijkt dat zo'n 42% in de BRP staat ingeschreven. De gemeente Westland, die veel ervaring heeft met een op arbeidsmigranten toegesneden inschrijvingsmethode, geeft aan dat als we kijken naar de periode van 2011 tot nu, er procentueel aanzienlijk meer buitenlandse werknemers staan ingeschreven. In 2011 stond zo'n 10 tot 20% in de BRP geregistreerd. Nu schat Westland de gemiddelde BRP-registratie op 33 tot 50%. Als we veronderstellen dat 1/3 tot maximaal de helft van de arbeidsmigranten in de BRP staat ingeschreven, kunnen we concluderen dat de bandbreedte van de in de Drentse gemeenten woonachtige arbeidsmigranten in 2020 er als volgt uit ziet:

Tabel 6: Schatting van het aantal in de Drentse gemeenten woonachtige arbeidsmigranten op basis van de BRP-registratie in 2020

gemeente	min.	max.
Aa en Hunze	242	363
Assen	936	1404
Borger-Odoorn	176	264
Coevorden	358	537
Emmen	1.800	2.700
Hoogeveen	932	1.398
Meppel	676	1014
Midden-Drenthe	352	528
Noordenveld	246	369
Tynaarlo	304	456
Westerveld	154	231
De Wolden	212	318
<i>totaal</i>	<i>6.388</i>	<i>9.582</i>

Conclusies over woonachtige arbeidsmigranten in Drenthe:

- In alle 12 Drentse gemeenten wonen arbeidsmigranten;
- De meesten wonen in Emmen, gevolgd door Assen en Hoogeveen. De gemeenten Westerveld en Borger-Odoorn kennen de laagste aantallen;
- Het totaal aantal in Drenthe woonachtige arbeidsmigranten bedraagt tussen de 6.388 en 9.582;
- Het aantal in Drenthe woonachtige arbeidsmigranten is in de periode 2018-2020 met 15% gegroeid.

⁷ Geen tweederangsburgers, aanbevelingen om misstanden bij arbeidsmigranten in Nederland tegen te gaan, 2020, [downloadlink>](#)

4. Huisvesting en huisvestingsbehoefte in Drenthe

In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag en waar en hoe uitzendbureaus en professioneel huisvesters de huisvesting van arbeidsmigranten organiseren en de mate waarin in die behoefte kan worden voorzien.

4.1 Resultaten bij uitzendbureaus

Om een beter beeld te krijgen waar arbeidsmigranten wonen, hebben we de uitzendbureaus ook gevraagd of zij een rol spelen in de huisvesting van hun arbeidsmigranten. Van de 41 in Drenthe actieve uitzendbureaus gaf tweederde (totaal 27) aan hierin een actieve rol te spelen. In tabel 7 staat per gemeente het aantal huisvestingsplaatsen dat door de onderzochte uitzendbureaus wordt ingezet voor de huisvesting van arbeidsmigranten.

Tabel 7: Aantal huisvestingsplaatsen van uitzendbureaus in Drenthe gemeenten, 2021

gemeente	aantal huisvestingsplaatsen
Aa en Hunze	377
Assen	80
Borger-Odoorn	37
Coevorden	69
Emmen	646
Hoogeveen	431
Meppel	125
Midden-Drenthe	87
Noordenveld	6
Tynaarlo	0
Westerveld	80
De Wolden	110
<i>totaal</i>	<i>2.048</i>

In de gemeente Emmen en Hoogeveen wonen de meeste arbeidsmigranten, gevolgd door Aa en Hunze. In Noordenveld en Tynaarlo wonen nagenoeg geen arbeidsmigranten, tenzij die huisvesting door of bij werkgevers plaatsvindt die de arbeidsmigranten rechtstreeks in dienst hebben en die we hier niet in beeld hebben gekregen.

Uitzendbureaus verwerven op 5 verschillende manieren huisvesting voor hun medewerkers. De belangrijkste zijn via :

1. een eigen vastgoedportefeuille bestaande uit aangekochte koopwoningen
2. de aanhuur van betaalbare huurwoningen (van collega's, makelaars, vastgoedbeheerders etc.)
3. gebruikmaking van de bij de agrarisch inlener beschikbare huisvesting
4. gebruikmaking van vakantieparken en Bed & Breakfasts
5. gebruikmaking van vastgoed in Duitsland

Uitzendbureaus die gedurende langere tijd arbeidsmigranten inzetten kiezen vaak voor een eigen kleinere woning portefeuille. Afhankelijk van de behoefte wordt er vastgoed bij gehuurd of eigen vastgoed weer doorverhuurd. Uitzendbureaus die grotere volumes huisvesten, kiezen veelal voor de optie 'vakantiepark'. Op deze wijze kunnen huisvestingsproblemen in een keer worden 'opgelost'. In de agrarische sector wordt veelvuldig gebruik gemaakt van de huisvestingsmogelijkheden op het erf. Zo zijn in Erica en Klazienaveen tuinderswoningen in trek voor de huisvesting van arbeidsmigranten. Verder kiezen uitzendbureaus nogal eens voor de huisvesting in Duitsland. 'Daar is meer huisvesting beschikbaar en het is ook nog eens goedkoper', aldus een van de ondervraagden.

In hoeverre de genoemde huisvestingsvormen toegestaan zijn of gedoogd worden kunnen we niet nagaan. We weten wel dat als werkgevers of uitzenders niet legale huisvestingsvormen gebruiken, ze daar in het kader van een onderzoek doorgaans geen informatie over verschaffen. Daarom verwachten we dat veel van de genoemde vormen wel zijn toegestaan.

De vakantieparken of bed & breakfasts waar arbeidsmigranten verblijven maken die keuze meestal omdat de voorziening het al niet goed meer doet in de recreatiesector. Een eigenaar van zo'n park realiseert zich heel goed dat de huisvesting van arbeidsmigranten en de toeristische functie zich niet goed met elkaar verhouden. Tenzij de locatie goede mogelijkheden tot compartimentering biedt, is het dus een of/of keuze en de eigenaar zal het economisch rendement zwaar laten wegen.

Van de 41 in Drenthe actieve uitzendbureaus gaven er 14 aan dat zij geen enkele rol spelen in de huisvesting van arbeidsmigranten. Zij vinden dat een verantwoordelijkheid van hun medewerkers zelf.

4.2 Resultaten bij huisvesters

Voor dit onderzoek zijn 7 in de huisvesting van arbeidsmigranten gespecialiseerde aanbieders benaderd. Al deze partijen zijn bovenregionaal en veelal landelijk actief. Het gaat om StaySolutions, EE Accommodations, Logejo, KAFRA, Huisvesting Nederland, Flexrooms en de Epegroep. Opvallend was dat slechts één van deze huisvesters beperkt actief is in Drenthe. Het gaat hier om een locatie in Assen (14 plekken), Coevorden (21 plekken) en Hogeveen (4 plekken). Nagenoeg alle partijen lieten weten dat de vraag vanuit Drenthe voor hen beperkt was.

In hoeverre lokale aanbieders van huisvesting in de vraag van uitzendbureaus en werkgevers voorzien, hebben we in het kader van dit onderzoek niet kunnen achterhalen. Wel bleek dat er in de registers van de Stichting Normering Flexwonen (SNF) slechts 14 in Drenthe gevestigde bedrijven geregistreerd staan. Dit zijn op één na allemaal uitzendbureaus die zelf ook huisvesting verzorgen. Er staat slechts één huisvestingsbedrijf dat in Drenthe gevestigd is in het register, in de gemeente Coevorden. Dat is wel opvallend, want uitzendbureaus zijn volgens hun CAO verplicht om uitsluitend SNF gecertificeerde huisvesting aan te bieden. Maar dat aanbod is er dus blijkbaar niet of nauwelijks in Drenthe.

Bij het Agrarisch Keurmerk Flexwonen (AKF) dat bestemd is voor agrarische werkgevers die zelf hun personeel in dienst hebben (dus niet via een uitzendbureau) is slechts één bedrijf in heel Drenthe geregistreerd. Dat gaat om een agrarische werkgever in de gemeente Midden-Drenthe.

Deze bevinding betekent dat er óf niet of nauwelijks Drentse huisvesters actief zijn met huisvesten van arbeidsmigranten, óf dat die huisvesting niet controleerbaar voldoet aan de minimale eisen die daar aan gesteld worden.

4.3 Huisvestingsbehoefte in Drenthe

Om meer zicht te krijgen op de huisvestingsbehoefte, hebben we uitzendbureaus ook gevraagd naar de door hen ervaren behoefte. Van de 41 in Drenthe actieve uitzendbureaus gaven er 12 aan een huisvestingsbehoefte te hebben. Tabel 8 geeft een overzicht van de plaatsen waar deze behoefte neerslaat.

Tabel 8: Door uitzendbureaus aangegeven extra huisvestingsbehoefte in Drenthe

gemeente	behoefte aan huisvestingsplaatsen
Aa en Hunze	183
Assen	103
Borger-Odoorn	3
Coevorden	3
Emmen	723
Hoogeveen	433
Meppel	218
Midden-Drenthe	3
Noordenveld	3
Tynaarlo	2
Westerveld	203
De Wolden	153
<i>totaal</i>	<i>2.030</i>

Uit de tabel blijkt dat de grootste huisvestingsbehoefte door uitzendbureaus in Emmen en Hoogeveen wordt ervaren. Op zich is dat verklaarbaar, simpelweg omdat in deze gemeenten ook de meeste behoefte is aan inzet van arbeidsmigranten. Voor andere gemeenten is dat minder duidelijk. Zo lijkt de behoefte in de gemeente Westerveld groter te zijn dan de eerder geconstateerde vraag (zie tabel 4).

Ook veel uitzendbureaus vinden het lastig antwoord geven op de vraag in hoeverre zij een huisvestingstekort ervaren. De huisvesting kan voor nu goed zijn geregeld. 'Maar uiteindelijk vissen we allemaal in dezelfde vijver, aldus een van de ondernemers. Maar er zijn ook geluiden van ondernemers die het vinden van huisvesting in Drenthe niet als lastig ervaren. Zo gaf een van de respondenten aan weinig te hoeven doen: 'We krijgen regelmatig een aanbod van een parkeigenaar.' Een ander gaf aan: 'We huren stevast groepsaccommodaties via onze vaste contacten. Dat gaat prima zo.' De vakantieparken lijken een belangrijke plek om snel grotere groepen te kunnen huisvesten. Zo gaf een respondent aan dat bij het doorgaan van een opdracht in Hoogeveen er per definitie naar een park in de omgeving wordt gekeken. 'Hoe krijg ik anders tientallen mensen snel onderdak?'

Op basis van deze verkenning bestaat het beeld dat de meeste huisvesting buiten het zicht van de gemeenten (c.q. niet-vergund) wordt aangeboden. Diverse ondernemers gaven te kennen graag anders te willen en lieten weten behoefte te hebben het gesprek met de gemeente(n) aan te gaan.

De meest zuivere methode om de huisvestingsbehoefte van arbeidsmigranten te bepalen is die waarbij wordt aangesloten bij de lokale behoefte van ondernemers aan de inzet van arbeidsmigranten (zie tabel 4). Deze behoefte kan vervolgens worden verminderd met het beschikbare aantal vergunde huisvestingsplaatsen. De ervaring leert echter dat weinig gemeenten een goed beeld hebben van het aantal vergunde huisvestingsplaatsen voor arbeidsmigranten. Om deze reden is het ook niet mogelijk een goed beeld te geven van de huisvestingsbehoefte per Drentse gemeente.

4.4 Behoefte aan flexwonen voor arbeidsmigranten

Tenslotte is nog van belang welk type huisvesting voor de arbeidsmigranten gewenst is. De huisvesting die arbeidsmigranten wensen is afhankelijk van hun verblijfsperspectief. Wie voor korte tijd in Nederland werkt, al dan niet repeterend, of wie hier net binnenkomt heeft een andere vraag dan iemand die hier langdurig wil blijven. Het verblijfsperspectief kan in de loop van de tijd ook veranderen. Daarom is onderscheid te maken tussen shortstay (tot 1 jaar), midstay (1 tot 3 jaar) en longstay.

Een grove vuistregel is dat ongeveer 30% van de arbeidsmigranten in Nederland behoefte heeft aan shortstay huisvesting, 40% tot de midstay groep moet worden gerekend en 30% hier langdurig wil verblijven of zich zelfs zal vestigen.

Longstay vindt zijn weg in de reguliere woningmarkt van huur- en koopwoningen. Met dezelfde kansen en belemmeringen die iedereen ervaart. Het is wel van belang om bij de prognoses van de toekomstige woningbehoefte rekening te houden met deze groep.

Voor **midstay** is er onvoldoende aanbod. Dat geldt niet alleen voor arbeidsmigranten; de behoefte aan meer vormen van flexwonen geldt ook voor andere groepen spoedzoekers. Flexwonen staat voor snel beschikbare, vaak tijdelijke, maar wel zelfstandige huisvesting.

Huisvesting voor **shortstay** wordt doorgaans niet als wonen, maar als logies aangeboden. Meestal door de werkgever of het uitzendbureau of door gespecialiseerde huisvestingsbedrijven, die door werkgevers en uitzendbureaus worden ingeschakeld. De mogelijkheid om direct bij aankomst uit het buitenland onderdak te vinden kan in de reguliere woningmarkt immers niet goed worden vervuld. Bovendien is het bij kort verblijf niet of nauwelijks mogelijk om zelf te voorzien in de inrichting van een woning. Anderzijds kent de reguliere hotelmarkt een prijsniveau dat voor arbeidsmigranten niet haalbaar is. Hierdoor is de afgelopen jaren een huisvestingspraktijk ontstaan die tussen wonen en hotelverblijf in zit en die vele verschijningsvormen en sterk uiteenlopende kwaliteitsniveaus kent.

- verkamerde woningen
- gebruik van leeggekomen agrarisch vastgoed
- (sta)caravans op het boerenerf
- wonen op recreatieparken
- getransformeerde gebouwen
- speciaal voor dit doel gerealiseerde appartementencomplexen

De huisvestingsbehoefte zoals die door de uitzendbureaus voor Drenthe is aangegeven is helemaal gericht op short- en midstay. Met de longstay bemoeien deze werkgevers zich vrijwel nooit.

Als we het voorgaande vertalen naar de huisvestingsvraag per Drentse gemeente, kiezen we als vertrekpunt het aantal door werkgevers en uitzenders ingezette arbeidsmigranten (tabel 4). Van hen heeft 70% een behoefte aan short- en midstay huisvesting. De totale vraag per gemeente ziet er dan als volgt uit:

Tabel 9: Indicatie vraag naar short en midstay huisvesting per Drentse gemeente (in huisvestingsplaatsen)

Gemeente	minimaal	maximaal
Aa en Hunze	230	316
Assen	131	180
Borger-Odoorn*	beperkt	beperkt
Coevorden*	beperkt	beperkt
Emmen	1.074	1.471
Hoogeveen	751	1.029
Meppel	301	413
Midden-Drenthe	69	95
Noordenveld*	beperkt	beperkt
Tynaarlo*	beperkt	beperkt
Westerveld	30	41
De Wolden	116	158
<i>totaal Drenthe</i>	<i>2.710</i>	<i>3.715</i>

*net als bij tabel 4 zijn de cijfers voor Borger-Odoorn, Coevorden, Noordenveld en Tynaarlo hier sterk vertekend doordat geen informatie beschikbaar is over de vele arbeidsmigranten die rechtstreeks bij agrarische werkgevers in dienst zijn.

Om tot een goede behoefteeraming per gemeente te komen, moet -zoals eerder gesteld- het aantal vergunde huisvestingsplaatsen in mindering worden gebracht op de totale vraag. Een overzicht van het aantal vergunde locaties per gemeente ontbreekt echter.

Conclusies over huisvesting en huisvestingsbehoefte arbeidsmigranten in Drenthe

- Van de door uitzendbureaus gehuisveste arbeidsmigranten wonen de meesten in de gemeenten Emmen en Hoogeveen, gevolgd door Aa en Hunze;
- Uitzendbureaus verwerven op 5 verschillende manieren huisvesting voor hun medewerkers: 1. aangekochte koopwoningen, 2. aanhuur van betaalbare huurwoningen (van collega's, makelaars, vastgoedbeheerders etc.) 3. gebruikmaking van de bij de agrarisch inlener beschikbare huisvesting 4. gebruikmaking van vakantieparken en Bed & Breakfasts. 5. gebruikmaking van vastgoed in Duitsland;
- 1/3 van de in Drenthe actieve uitzendbureaus speelt geen enkele rol in de huisvesting van arbeidsmigranten;
- Gespecialiseerd landelijke huisvesters van arbeidsmigranten zijn in Drenthe nauwelijks actief;
- In de registers van het SNF en AKF staan nauwelijks Drentse huisvesters. Dat betekent dat er óf niet of nauwelijks Drentse huisvesters actief zijn met huisvesten van arbeidsmigranten, óf dat die huisvesting niet controleerbaar voldoet aan de minimale eisen die daar aan gesteld worden;
- Uitzendbureaus hebben op dit moment een behoefte van 2.030 extra huisvestingsplaatsen. Het gaat daarbij primair om short- en midstay huisvesting; hoe groot die behoefte bij andere werkgevers is, is niet bekend.
- De grootste huisvestingsbehoefte wordt ervaren in Emmen en Hoogeveen;
- Het beeld bestaat dat de meeste huisvesting buiten het zicht van de gemeenten (c.q. niet-vergund) wordt aangeboden.

5. Conclusies en aanbevelingen

Conclusies

- In Drenthe zijn in 2021 tussen de 3.873 en 5.306 arbeidsmigranten *werkzaam*. Dit aantal zal naar verwachting verder toenemen in 2022. De oorzaak ligt enerzijds in de ontgroening en vergrijzing waardoor het nog lastiger wordt de arbeidsbehoefte lokaal/regionaal in te vullen. Anderzijds kan het aantrekken van de economie na de Covid19 crisis een inhaaleffect veroorzaken. Desalniettemin komt het door de uitzenders genoemde groeipercentage van ruim 80% ons niet realistisch voor;
- Tweederde van alle arbeidsmigranten werkt in de gemeenten Emmen of Hoogeveen. In Borger-Odoorn, Noordenveld en Tynaarlo werken de minste arbeidsmigranten;
- Arbeidsmigranten zijn voornamelijk werkzaam in de techniek, productie, logistiek, de agrarische sector en bouw;
- In Drenthe wonen meer arbeidsmigranten dan er werken. Toch hebben werkgevers/uitzendbureaus behoefte aan ruim 2.000 extra plekken. Dat lijkt in belangrijke mate ter vervanging van de huidige niet legale shortstay huisvesting op vakantieparken en in woningen;
- Bijna 60% van alle in Drenthe *woonachtige* arbeidsmigranten verblijft in Emmen, Hoogeveen of Assen;
- Er zijn nagenoeg geen gespecialiseerd huisvesters voor arbeidsmigranten actief in Drenthe. Uitzendbureaus vinden vaak zelf creatieve huisvestingsoplossingen zoals beschikbaar aanbod bij de agrarisch inlener, vakantieparken, bed & breakfasts en aanbod in Duitsland;
- Het is zorgelijk dat er niet nauwelijks SNF- of AKF-gecertificeerde huisvesting wordt aangeboden in Drenthe, buiten de uitzendbureaus die zelf huisvesting verzorgen. Dat doet het ergste vermoeden over de kwaliteit van de door huisvestingsbedrijven en werkgevers zelf aangeboden huisvesting;

Aanbevelingen

- Het verdient aanbeveling dat alle Drentse gemeenten over een actueel en werkbaar beleid voor de huisvesting van arbeidsmigranten beschikken. Aangezien arbeidsmigratie zich niets van gemeentegrenzen aantrekt, is het van belang met elkaar c.q. regionaal op te trekken. Diverse ondernemers lieten weten, dat zij hierbij graag met de gemeenten willen samenwerken;
- Gemeenten hebben er belang bij om juist de shortstay in woningen terug te dringen en zo de woningen die daarvoor nu in gebruik zijn weer beschikbaar te krijgen voor de woningmarkt. Dat lukt alleen door daarover met werkgevers goede afspraken te maken en alternatieve oplossingen mogelijk te maken;
- Het tegengaan van de huisvesting van arbeidsmigranten op vakantieparken heeft directe gevolgen voor huisvestingsbehoefte van uitzendbureaus en werkgevers. Het verdient aanbeveling om per aan te pakken vakantiepark te onderzoeken waar en hoe de nieuwe huisvestingsbehoefte kan neerslaan;
- Gemeenten zouden het voldoen aan tenminste één van de keurmerken (SNF/AKF) in hun beleid moeten opnemen.

Bijlage

Onderzoeksverantwoording

In totaal hebben we in de maand mei 225 uitzendbureaus benaderd. Het gros van deze uitzendbureaus is in een van de Drenthe gemeenten gevestigd. Daarnaast zijn ook enkele regionaal en landelijk opererende uitzendbureaus benaderd. Bij de selectie is gebruik gemaakt van de ledenbestanden van de brancheorganisaties ABU en NBBU en deskresearch.

Enkele cijfers:

- totaal aantal benaderde uitzendbureaus 225
- hiervan bleken er 74 niet meer te bestaan (door bedrijfsbeëindiging of fusie)
- van de resterende 151 uitzendbureaus lukte het bij 18 niet contact te leggen of informatie te verkrijgen
- van de overgebleven 133 uitzendbureaus gaven er 41 aan op dit moment actief arbeidsmigranten te bemiddelen naar Drentse werkgevers

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de 41 uitzendbureaus die aangaven arbeidsmigranten te bemiddelen naar een of meerdere Drentse gemeenten en/of actief te zijn in de huisvesting van arbeidsmigranten binnen de provincie.

uitzendbureau	vestigingsgemeente
jij uitzendbureau Assen	Assen
Mensen Personeelsorganisatie BV	Assen
Uitzendbureau Coevorden Timing	Coevorden
WerC Uitzendbureau	Coevorden
Sterk Werk Uitzendburo	De Wolden
Abeos Uitzendbureau Emmen	Emmen
Abiant Uitzendbureau Emmen	Emmen
Emwerk Uitzendorganisatie	Emmen
Weurk	Emmen
Flexi-Job	Emmen
Flex-in Uitzendgroep Emmen	Emmen
Gelukkig Bezig	Emmen
Kester Uitzendbureau B.V.	Emmen
Paraat Uitzendbureau	Emmen
Reuvers Personeelsdiensten	Emmen
Topwork B.V.	Emmen
Uitzendbureau Emmen Timing	Emmen
Uitzendwerk B.V.	Emmen
UNN Personeel B.V.	Emmen
H & S Personeelsdiensten	Emmen
Regio Personeelsdiensten	Emmen
W.W. Personeelsdiensten	Emmen
E&A Uitzendbureau Hogeveen	Hogeveen
Uitzendbureau Hogeveen Timing	Hogeveen
Olympia Uitzendbureau Hogeveen	Hogeveen
Adecco Uitzendbureau Hogeveen en omgeving	Hogeveen

Employ	Hoogeveen
Euro Planit Hoogeveen	Hoogeveen
Covebo Hoogeveen	Hoogeveen
Actief Werkt!	Meppel
Uitzendbureau Meppel Timing	Meppel
Olympia Uitzendbureau Meppel	Meppel
Unique	Meppel
Unie-Pool Personeel	Meppel
Covebo Meppel	Meppel
Adecco Uitzendbureau	Midden-Drenthe
Uitzendkoning	Midden-Drenthe
Cervo Groep	Didam
Fides Personeelsdiensten	Doetinchem
VZM Uitzendgroep	Franeker
DB Group	Wierden